

III. MOKSLINIO GYVENIMO KRONIKA / KRONIKA ŻYCIA NAUKOWEGO

VILNIAUS UNIVERSITETO KAUNO FAKULTETO AUDITORIJAI SUTEIKTAS PROFESORIAUS VLADO ŽULIO VARDAS

Rita Baranauskienė, Ilona Mickienė, Birutė Briaukienė
(Lietuva / Litwa)

Lietuvių filologijos katedros iniciatyva 2017 m. balandžio 27 d. Vilniaus universiteto Kauno fakultete duris atvėrė dar viena vardinė auditorija, skirta didžiam Lietuvių filologijos katedros profesoriui, habilituotam daktarui Vladiui Žuliui. Auditorijoje veiks lituanistinė biblioteka, kurią sudaro daugiausia prof. habil. dr. Vlado Žulio ir doc. dr. Juozo Jasaičio moksliniai veikalai bei grožinė literatūra. Pirmosios pakopos programos Lietuvių filologija ir reklama studentų suskaitmenintomis knygomis galės naudotis studentai lituanistai, fakulteto mokslininkai ir visi, kurie domisi lietuvių kalba ir literatūra.

Profesorius V. Žulys – talentingas pedagogas ir enciklopedistas

Fakulteto filologai profesorių Vladą Žulį prisimena kaip plačių filologinių akiračių, originalią asmenybę, kruopštų ir įžvalgų mokslininką, įdomų dėstytoją. Dirbdamas Vilniaus universiteto Kauno vakariniame, dabar Kauno, fakultete, profesorius būsimesiems filologams skaitė svarbiausius lietuvių kalbos gramatikos, kalbos istorijos, bendrosios kalbotyros kursus, vedė seminarus, vadovavo kursiniams ir baigiamiesiems darbams, vadovavo doktorantams. Studentus traukė ir žavėjo pedagoginis profesoriaus Vlado Žulio talentas, enciklopedinės žinios iš įvairių mokslo sričių, kalbų mokėjimas ir gebėjimas pasaulinės reikšmės kūrinius skaityti originalo kalba. Ir studentus, ir kolegas žavėjo profesoriaus paprastumas, kuklumas ir didžiulė erudicija.

„Likimas lėmė išbūti in ventre balaenae“

Vlado Žulio kelias į filologijos mokslų aukštumas buvo vingiuotas ir palyginti ilgas. Jis gimė 1928 metų vasario pirmą dieną Utenos apskrityje Dirvoniškio kaime. Jau mokydamasis Utenos gimnazijoje, mokytojo ir bibliotekos vedėjo Jurgio Lebedžio skatinamas, pasirinko filologo ateitį – mokėsi vokiečių, rusų kalbų, skaitė prancūzų poeziją originalo kalba. 1951 m. įstojo į Vilniaus universitetą ir pradėjo studijuoti lituanistiką. Tačiau po trijų mėnesių studijas turėjo nutraukti – pagal 58-12-tą straipsnį penkeriems metams buvo išsiųstas į Krasnojarsko lagerį už tai, kad neįskundė tėvo, bendravusio su partizanais. Šis įvykis aptemdė jaunuolio siekius, iškraipė jo gyvenimo kelią. Kaip yra teigęs pats Vladas Žulys, „likimas lėmė išbūti in ventre balaenae“. Grįžus į Lietuvą, jam buvo uždarytos aukštosios mokyklos durys, todėl tam tikrą laiką dirbo Rumokų žemės ūkio bandymų stotyje.

Tik 1954 metais jis grįžo į Vilniaus universitetą ir atsidėjęs studijavo lituanistiką, mokėsi lotynų, lenkų, čekų, latvių kalbų, ir baigė studijas diplominiu darbu apie lotyniškąją Alberto Vijūko-Kojalavičiaus Lietuvos istoriją. Lituanistikos studijas Vilniaus universiete baigęs su pagyrimu, trejus metus mokytojavo Arminų vidurinėje mokykloje. Čia jis dėstė ne tik lietuvių kalbą, bet ir psichologiją, logiką, muzikos istoriją, net astronomiją.

Vladą Žulį tebeviliojo lituanistikos mokslo aukštumas. Į aspirantūrą jį pastūmėjo autoritetingas universiteto profesorius Jurgis Lebedys, globojęs jaunuolį ir studijų metais. 1962 metais jis tapo Vilniaus universiteto aspirantu. Tačiau buvusiam politiniam kaliniui vartai į literatūros mokslus buvo uždaryti, todėl teko rinktis saugesnes kalbotyros studijas. Jurgis Lebedys kreipė aspirantą į senesnius kalbos mokslo laikus, toliau nuo politikos skersvėjų. Vladas Žulys disertacijai pasirinko temą *Jono Rėzos raštų leksika*. Net septynerius metus jis kruopščiai studijavo ir rašė. Be J. Rėzos leksikos mokslinio aprašo, dar ir pats išspausdino stambų raštų žodyną senajam šriftui pritaikyta mašinėle. Vlado Žulio disertacijos gynimas 1970 metais buvo beprecedentis Vilniaus universiteto istorijoje. Mokslinės Tarybos paskelbtas filologijos mokslų kandidatu, autorius po pusvalandžio tą pačią studiją sėkmingai apgynė kaip mokslų daktaro disertaciją. 1991 metais jau Nepriklausomoje Lietuvoje Vladui Žuliui buvo patvirtintas habilituoto daktaro laipsnis ir suteiktas profesoriaus vardas.

Profesoriaus duoklė fakultetui – trys veiklos dešimtmečiai ir asmeninė biblioteka

Kaip mokslininkas ir pedagogas Vladas Žulys labiausiai atsiskleidė Vilniaus universiteto Kauno vakariniame fakultete, kuriame nuo 1965 metų dirbo beveik 30 metų. Studentus traukė ir žavėjo pedagoginis Vlado Žulio talentas – gebėjimas gausią filologinę informaciją išdėstyti aiškiai, gyvai, įdomiai. Prisimenama profesoriaus neblėstanti šypsena, puikus humoro jausmas, gyvas, nuoseklus sudėtingų teorinių paskaitų dėstymas, gausūs pavyzdžiai įvairiomis pasaulio kalbomis. Jo paskaitoms buvo svetimas sausas akademiškumas – jis siekė sudominti jaunus žmones kalbos mokslo paslaptimis, skatino domėtis kalba kaip įdomiausiu kultūros reiškiniu, plėtė bendrąjį būsimųjų specialistų išprusimą. Fakulteto lituanistikos (vėliau Lietuvių filologijos) katedroje Vladas Žulys buvo labiausiai išsilavinusi, autoritetingiausia asmenybė. Nepaprastai geroje profesoriaus atmintyje buvo gyvi net seniai skaitytų knygų veikėjai, vaizdai, mintys. Pokalbyje jis galėjo lengvai paaiškinti esminius Anos Achmatovos ir Osipo Mandelštamo poezijos skirtumus, iš atminties prancūziškai pacituoti Polio Verleno eilėraščių.

Jis buvo studentų gerbiamas dėstytojas, tolerantiškas grupių kuratorius. Vladas Žulys ir kalba – neatsiejami. Profesoriaus kalba – dažniausiai lėta, rami, o įsijautus – emocionali, greita. Dažniausiai mokslininkas prisimenamas kaip eruditas, santūrus, ramus, susimąstęs, bet sykiu ir subtilių humoro jausmą turintis žmogus. Štai viename lituanistų tada leidžiamo sienlaikraščio *Filomatas* numeryje, kuriame buvo spausdinama daugelio studentų kūryba, profesoriaus studentė Birutė Kačiulytė-Briaukienė (dabar LSMU docentė, humanitarinių mokslų daktarė) išspausdino iš lenkų kalbos išverstą straipsnį apie kinų dailę. Per kitą

paskaitą profesorius pasakė labai nudžiugęs, kad ji mokanti kinų kalbą. Tik tada studentė suprato, kad pasirašydama pamiršusi nurodyti, jog straipsnis buvo verstas iš lenkų kalbos.

Profesorius rašė ir skelbė straipsnius žurnaluose *Baltistika*, *Kalbotyra*, *Literatūra*, buvo vienas iš *Vilniaus universiteto istorijos* I tomo (1976) autorių, lietuviškųjų enciklopedijų bendraautoris, žurnalo *Kalbotyra* redakcinės kolegijos narys. Jo publikacijoms būdingas naujumas ir aiškumas, originalios išvados. Keletą metų Vladas Žulys vadovavo Kauno lietuvių kalbos sekcijai.

Vlado Žulio filologinė ir humanitarinė biblioteka tikriausiai turtingiausia asmeninė biblioteka Kaune. Didelę jos dalį sudaro grožinė literatūra – lietuviški, vokiški, rusiški rašytojų raštų rinkiniai ir atskiri tomai. Čia ir daugiatomiais V. Šekspyro, J. V. Gėtės, R. M. Rilės, L. Tolstojaus, A. Čechovo, A. Solženycino raštų rinkiniai, apie šimtą serijos *Pasaulio proza* knygų, keliatomė prancūzų poezijos antologija, serija *Filosofijos palikimas*, senųjų lietuviškų knygų fotografijų ir kopijų lentyna, daug kitų spaudinių. Profesoriaus namuose sukaupta apie du tūkstančius plokštelių, daug baroko ir romantikos kompozitorių kūrinių. Mokslinė profesoriaus biblioteka šeimos sutikimu nuo šiol perkelta į Vilniaus universiteto Kauno fakulteto Vlado Žulio auditoriją.

Poetiniai mokslininko Vlado Žulio ieškojimai

Poetiniai paties profesoriaus dvasios blyksniai surinkti ir išleisti jo eilėraščių rinkinyje *Ir paslaptis esi* (1998). Šiuo rinkiniu Vladas Žulys netaikė į poeto vardą, nes visų pirma jautėsi esąs mokslininkas. Profesorius, apibūdindamas save kaip poetą, su jam būdingu humoru aiškino: „Jeigu kam kiltų klausimas, kur mane padėti, patarčiau pamąstyti, ar tik mane netiktų priskirti prie neatsiskleidusių. Manojoje 1928 metų gimimo kartoje tokių buvo daug. O gal aš savo stiliumi priklausau XIX amžiaus Europai? Tai irgi šiočia tokia paguoda, nes blogiausia – iškristi iš bet kokio laiko. Tokius kasinėdami aptinka nebent archeologai ar kapinių plėšikai“.

Eilėraščių rinkinyje profesorius Vladas Žulys poetine kalba prabyla apie kiekvienam iš mūsų svarbius dalykus – gyvenimo prasmės, būties paieškas:

– Sakyk man, viešpatni gamta, kas aš esu –
 Ar žaibo blyksnis, ar tamsos ošimas?
 Man dvasioje be galo neramu. – Esi
 Tu šviesulių švaistus išsiveržimas
 Ir daugiadienių gražačių gimimas,
 Savy draugų ir priešų atradimas.
 Šviesą – tamsą tu savy neši,
 Ieškantis ir klystantis esi.
 Dar esi tu kaip banga, kur puola
 Nesuirstančią blogybės uolą,
 Kaip, dangaus verpetais lėkdama,
 Paslaptim skardenanti daina.

– *Negi būčiau aš tarsi daina?*

Argi viso šito man gana?

– *Ne. Ir paslaptis esi.*

Kaip ir Aš. Kaip visi kiti.

Profesoriui Vladui Žuliui priklauso garbinga vieta lingvistikos mokslininkų gretose. Jis buvo kelrodė žvaigždė, ne vieną palydėjusi į akademinį gyvenimą. Profesoriaus nuveikti darbai vertingi ir ateinančioms lituanistų kartoms. Todėl džiugu, kad jaunieji kalbininkai galės studijuoti prof. V. Žulio vardu pavadintoje auditorijoje ir vartyti jo skaitytus veikalus.